

**MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL SERMAYE
PROFİLLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ**

**Yahya FİDAN¹
Engin YURDASEVER²**

ÖZ

Bu çalışmada, meslek yüksekokullarında eğitim gören üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye profillerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Literatürde sosyal sermaye konusunda yapılan çalışmaların sayısı son yıllarda artmakla birlikte üniversite öğrencileri özelinde yapılmış çalışma sayısının yok denecek kadar az olması bu araştırmanın temel güdüsünü oluşturmuştur.

Çalışmada, Onxy ve Bullen tarafından geliştirilen ve Ardahan (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Sosyal Sermaye Ölçeği" ile Gökçe ve Ekşi Uğuz (2009)'un geliştirdiği anket formu harmanlanmış ve oluşturulan yeni anket formu meslek yüksekokulunda öğrenim gören 450 öğrenciye uygulanmıştır.

İstatistik analizleri sonucunda, meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyi beklenenin aksine yüksek çıkmamıştır.

Araştırmadan, meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye profillerini belirlemede kullanılacak ölçeklerin mümkün olduğunca çok değişkeni barındırması gerektiği, ancak yine de soyut bir kavram olan sosyal sermayeyi ölçmenin zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın tüm üniversite öğrencilerine genellenmesi güç olmakla birlikte bu konuda yapılan her araştırmanın, elde edilen sonuçlara katkı sağlayan ve onları zenginleştiren bir adım olduğu düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: *Sermaye, üniversite, sosyal sermaye, sosyal sermaye profili.*

**A STUDY ON SOCIAL CAPITAL PROFILE OF VOCATIONAL SCHOOL
STUDENTS: THE CASE OF ORDU UNIVERSITY SOCIAL SCIENCES
VOCATIONAL SCHOOL****ABSTRACT**

In this study, it is aimed to reveal the profession of social capital profile of college students studying in high school. The number of studies in the literature on social capital has increased in recent years, college students have little or no number of studies formed the basis of the specific motive of this research.

¹ Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, yfidan@ticaret.edu.tr

² Öğr. Gör., Ordu Üniversitesi, eyurdasever@hotmail.com

In the study, developed by Onyx and Bull and adapted into Turkish by Ardahan (2012) "Social Capital Scale", Gökçe and Ekşi Uğuz (2009) blended questionnaire that's developed and new questionnaire, it was administered to 450 students studying in vocational high schools.

As a result of statistical analysis, social capital hasn't come a high level of vocational school students, contrary to expectations. Research from, vocational school students as much as possible of the scale used to determine the social capital profile of the many variables that need to host, but still it has reached the conclusion that it is difficult to measure social capital, which is an abstract concept. It is difficult to generalize to all university students study, but the research that was conducted on this issue, which contribute to the results obtained and is considered to be a step that enriches them.

Keywords: Capital, university, social capital, social capital profile.

GİRİŞ

Sosyal sermayeyi ölçmek, tartışmasız olarak zor bir iştir. Bunun en önemli sebebi, bir çok düşünür tarafından yapılan sosyal sermaye tanımlarında tam bir konsensüs sağlanamamış olmasıdır. Sosyal sermayeyi tanımlama çabaları Bordieu, Putnam ve Coleman etrafında şekillenmektedir. Ancak sosyal sermaye kavramının birçok disiplinde kullanılması sebebiyle, ona farklı anlamlar yüklenmesi kaçınılmaz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal sermayeyi tanımlamada yaşanan bu mevcut durum sosyal sermayenin ölçümünde de kendini göstermektedir. Sosyal sermayenin ölçülmesinde kullanılacak göstergelerin seçiminde de ihtilaflar bulunmaktadır. Bu ihtilafları gidermek için pek çok araştırmacı çeşitli ölçümler yapmakta ve en doğru sosyal sermaye düzeyini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Bu çalışmada, daha önce incelenmemiş bir alan olarak meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Ölçüm için, genel kabul görmüş araçlar içinden en yalın olanları incelenerek küçük düzeltmelerle uygulanmıştır.

Çalışmanın amacı, meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye profillerini ortaya çıkarmaktır. Çalışma, sosyal sermaye kavramının araştırılmasına, bu konuda literatürden bilgi toplanmasına ve bu bilgiler ışığında mevcut durumun tespit edilmeye çalışılmasına dayanmaktadır.

Araştırmanın ekonomik açıdan önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü sosyal sermaye kavramı, ülkemizde daha çok ekonomik etkileri bağlamında ele alınmaktadır. Son dönemlerde hem örgütler hem de makro açıdan ülke ekonomisi, sosyal sermaye düzeylerini birer gösterge olarak ele alma eğilimindedir. Hal böyleyken geleceğin işgücünü oluşturan üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeylerini ortaya koymak faydalı sonuçlar verecektir.

Araştırmanın içerik açısından kapsamı, sosyal sermaye kavramı ile sınırlıdır. Her ne kadar sosyal sermaye kavramı, birçok farklı kavramla ilişki içindeyse de bu çalışmada bunlara yüzeysel olarak değinilecek ve sosyal sermaye kavramı kapsamı dışına çıkılmayacaktır. Araştırmanın örneklem açısından kapsamı ise Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencileridir.

I. LİTERATÜR

A. Sosyal Sermaye

1. Sosyal Sermaye Kavramı

Sosyal sermaye kavramı, bir düşünce olarak oldukça eski bir tarihi geçmişe dayanmakla birlikte, sosyal bilimlerde bir kavram olarak henüz yeni yeni kullanılmaya başlanmaktadır (Tüylüoğlu, 2006: 21). “Sosyal sermaye” kavramı ilk olarak Hanifan tarafından 1916 yılında eğitim alanındaki bir çalışmada kullanılmıştır. Hanifan bu çalışmada sosyal sermayeyi; “toplumda yaşayan fertlerin sahip olduğu, bireyler ve aileler arasında sosyal ilişkiler ve iyi niyetten ortaya çıkan, somut bir değer” olarak kavramlaştırmıştır (Erselcan, 2009: 248). Hanifan’ın bu çalışmasından sonra sosyal sermaye kavramı uzun yıllar kullanılmamış, ancak yıllar sonra Bourdieu (1986) tarafından sosyolojik içeriği formüle edilmiş ve Coleman (1988) tarafından daha sosyo-ekonomik bir temel sağlanmıştır. Ancak sosyal sermaye kavramının bu kadar popüler olmasında, Putnam’ın (1995) faaliyetlerinin rolü büyüktür (Wallis vd, 2004).

Literatüre bakıldığında sosyal sermaye ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Bourdieu (1986) sosyal sermayeyi; “uzun süreli ve belli bir amaç için kurulan sosyal ağlara dayalı ilişki ve iletişimin sağladığı potansiyel faydaların tümü” olarak tanımlamıştır. Coleman (1988)’a göre ise sosyal sermaye; “birçok faktörü etkileyen ve birçok faktörden etkilenen kişiler arası ilişkilerin belirlediği, insanların neden ve nasıl bir arada olduğunu açıklayabilen bir araç”tır. Putnam, Leonardi ve Nanetti (1993) sosyal sermayeyi; “güven, sosyal ağlar ve

toplumsal normların meydana getirdiği sosyal ilişkiler ile sosyal örgütlerin toplamı” olarak tanımlamıştır. Fukuyama (1999)’ya göre sosyal sermaye; “bireyler arasında iletişim ve işbirliği ile oluşan, içerisinde karşılıklı samimiyet, adanmışlık ve gönüllülüğün olduğu değerler birliği” şeklinde tanımlanabilir. Heral (2006) ise sosyal sermayeyi; “belirlenmiş ortak amaçlara ulaşabilmek için, toplumu oluşturan birey, grup ve örgütlerin bir arada çalışma yeteneği” biçiminde tanımlamıştır. Son olarak Lin (2000) sosyal sermayeyi; “sosyal ilişkilerin içine gömülmüş getiri beklenen yatırım ve kaynak kullanımı” şeklinde tanımlanmıştır. Bu farklı tanımlamaların sebebi, araştırmacıların genellikle farklı disiplinlerden gelmesi ve sosyal sermaye kavramını kendi disiplinleri çerçevesinde ele almalarındandır.

Sosyal sermayeyi tek bir tanımla açıklamak oldukça zor olmakla birlikte, en genel hali ile sosyal sermayeyi, “toplumda yaşayan bireyler, gruplar ve devlet kurumları arasındaki koordinasyonu kolaylaştıran ve bunun neticesinde toplumsal üretkenliğin artmasını sağlayan, güven, normlar ve sosyal iletişim ağları (Temple, 2001: 23)” şeklinde tanımlamak mümkündür. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde ise sosyal sermaye, “toplumda var olan kişi ve kurumlar arasında, çeşitli boyutlara dayanan sosyal ilişkilerin, ekonomik etkinliğe ve üretime yansımaları” şeklinde kabul edilmektedir (Karagül ve Masca, 2005: 39).

Söz konusu tanımlamaların ortak özellikleri; sosyal sermayenin ortak faaliyetleri sağlayan ağlar ve normlardan oluşması, bireylerin ortak hedeflere ulaşmak için ihtiyaç duyduğu normlar, ortak değerler, birliklere üyelik ve gayri resmi ağları kapsamasıdır (Tüylüoğlu, 2006).

Sosyal sermaye düşüncesinin ardında yatan fikir, kişinin sahip olduğu aile, arkadaşlık, sosyal gruplara üyelik gibi ilişkilerin manen ve madden varlık ya da zenginlik olarak kabul edilmesidir. Günümüzde, sosyal sermayenin toplum hayatı içindeki öneminin farkına varılmış ve bilimsel açıdan ele alınarak bir kavramsallaştırmaya gidilmiştir. Sosyal sermayeyi yukarıda saydığımız tanımlamalardan hareketle beş temel unsur çerçevesinde ele almak mümkündür. Bu unsurlar; “güven”, “sosyal ağlar”, “aidiyet duygusu”, “karşılıklılık” ve “birlikte davranış normları”dır (Kay ve Pearce 2003; akt. Yarcı, 2001: 127).

Bu kavramların bir arada olduğu topluluklarda sosyal sermayenin olumlu yönde var olduğu söylenebilmektedir. Örneğin, toplumu oluşturan bireylerin ve kurumların birbirlerine güven

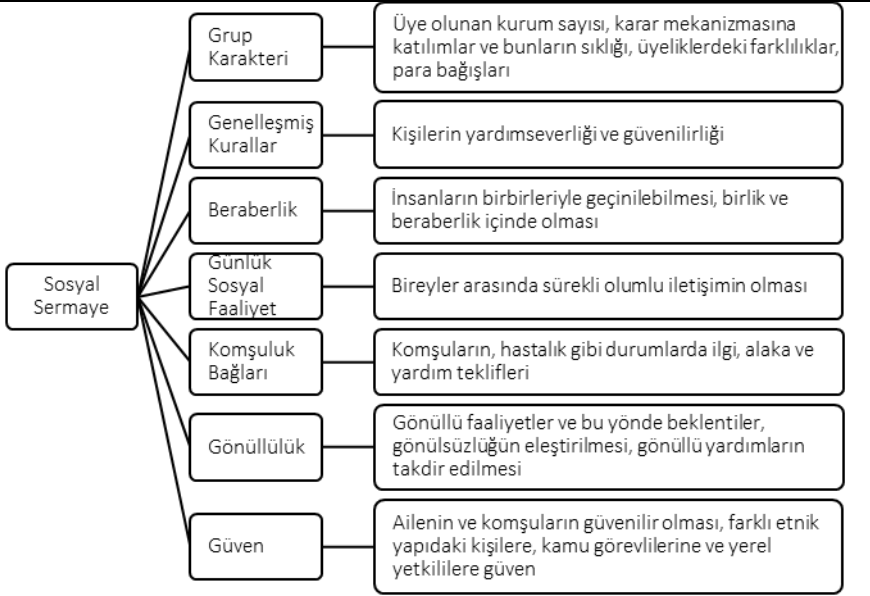
duyduğu, hatta bir bütün gibi hareket ettiği, birbirlerine güçlü sosyal ağlarla bağlı oldukları uygulamalarda, daha sağlıklı bir örgüt yapısı ve verimlilik artışı gibi sonuçlar ortaya çıkabilecektir. Dolayısıyla, insanın olduğu her yerde sosyal sermaye de kendiliğinden var olmaktadır. Karşılıklı güven, işbirliği, tolerans, ortak değer ve davranışlarla oluşturulan sosyal sermaye miktarı, bu unsurlara bağlı olarak artabilir veya azalabilir (Lee ve Croninger, 2001).

Sosyal sermaye, diğer sermaye türlerinde olduğu gibi işletme başarısını etkileyen önemli bir kaynak durumundadır. Ancak sosyal sermayenin, diğer sermaye türlerinden en önemli farkı; bireysel çabaların aksine, ortak bir birliktelik sonucu elde edilebilir (ulaşılabilir) bir değer olmasıdır.

2. Sosyal Sermayenin İlkeleri

Sosyal sermaye kavramının gelişim süreci incelendiğinde, kavram üzerine yapılan tanımlamalarda farklılık olduğu görülmektedir. Benzer şekilde sosyal sermayenin ilkelerinin ne olduğu ile ilgili farklılıklara da rastlamak mümkündür. Örneğin, Narayan ve Cassidy'e (2001) göre, sosyal sermayenin, grup karakteri, genelleşmiş kurallar, birlik ve beraberlikler, günlük sosyal faaliyetler, komşuluk bağları, gönüllülük ve güven olmak üzere yedi değişik ilkesi mevcuttur. Diğer bazı kaynaklara göre ise sosyal sermayenin ilkeleri güven, sosyal etkileşim türleri, sosyal ağlar, kurallar ve normlardır (Akt. Uğuz, 2010: 60). Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü-OECD'nin (2001) çalışmasına göre ise sosyal sermaye ilkelerinin esas olarak güven, sosyal ağlar, değerler ve normlar olduğunu ifade edilmektedir.

Narayan ve Cassidy (2001) sosyal sermaye ilkelerini aşağıdaki şekilde göstermiştir:

Şekil 1. Sosyal Sermayenin Unsurları

Kaynak: Narayan ve Cassidy (2001)'den aktaran Karagül Mehmet ve Masca Mahmut (2005), Sosyal Sermaye Üzerine Bir İnceleme, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, S:1, s.36-50.

Sosyal sermaye ilkelerinin yanında, sosyal sermaye açısından kilit öneme sahip ve birçok yazar için temel teşkil eden kavramlar da bulunmaktadır. Bunlar; sosyal sermayenin en önemli unsuru olarak ifade edilen “güven”, bir toplum veya gruptaki bireylerin davranışlarını belirleyen ve toplum düzenini sağlayan kurallar bütünü olarak tanımlanan “normlar ve değerler” ve pozitif getiriler sağlayan bir kaynak gibi hizmet gören, ülkeler, bölgeler, toplumlar, organizasyonlar, gruplar ve çeşitli aktörler arasındaki ilişkileri ve bağlantıları ifade eden “sosyal ağlar” şeklinde özetlenebilir (Lin, 2003).

3. Sosyal Sermayenin Boyutları

Sosyal sermaye, yapısal, ilişkisel ve bilişsel boyut olmak üzere, üç farklı boyut içinde ele alınmaktadır.

Yapısal boyut, sosyal sistem ve ağların yapısal özelliklerine odaklanmaktadır. Bu boyut türü, bireyler ile organizasyonlar arasındaki ilişki biçimlerini tanımlamaya çalışmaktadır. Bu boyutun en önemli özelliği, ilişki biçimleri ve ilişki yapıları arasındaki bağların var olup olmadığı üzerinde durmasıdır (Kapu, 2008: 273).

İlişkisel boyut ise, insanların birbirleri arasındaki kişisel ilişki biçimlerini tanımlamaktadır. Bu kavram, insan davranışlarına etki eden, güven, arkadaşlık ve saygı gibi bir takım ilişkiler üzerine yerleşmiştir. Bu kişisel ilişkiler sayesinde insanlar, toplum tarafından benimsenme, itibar kazanma ve sosyalleşme gibi sosyal güdülerini tatmin etmektedir. Bu boyut en çok güven, güvenilirlik, yükümlülükler, özdeşleşme, normlar, beklentiler, tanımlamalar ve kimlik üzerinde odaklanmaktadır (Woolcock, 1998: 154-157).

Sosyal sermayenin üçüncü ve son boyutu ise, bilişsel boyuttur. Bu boyut türü, gruplar arasında paylaşılan ortak tanımlar, kodlar, yorumlar ve anlatıları içermektedir. Bu kaynaklar, benzer şekilde, paylaşılan dil, kurallar ve hikâyeleri kapsayan entelektüel sermayenin özelliklerini de yansıtmaktadır (Kapu, 2008: 273).

4. Sosyal Sermaye Türleri

Sosyal bilimciler ve ekonomistler sosyal sermaye kavramına farklı tanımlar getirdikleri gibi türlerini de değişik şekilde sınıflandırmışlardır. Araştırmacıların büyük kısmı sosyal sermayeyi; bağlayıcı, birleştirici, köprü kuran sosyal sermaye şeklinde üçe ayırmaktadır.

Sosyal sermaye türleri incelendiğinde, sınıflandırmanın genellikle ilişkilerin kapsamında yoğunlaştığı görülmektedir. Eğer ilişkiler sadece aile, yakın arkadaş gibi dar bir çerçeve ile sınırlı ise “bağlayıcı sosyal sermaye”; ilişkiler daha uzak bireyler ve organizasyonlara uzanıyorsa “köprü kuran sosyal sermaye” söz konusu olmaktadır. Bireysel ve örgütsel davranışların iç içe geçmesiyle de yatay ve dikey ilişkilerin varlığı sosyal sermayenin “birleştirici” rolünü oluşturmaktadır (Yücel, 2005: 12).

4.1. Bağlayıcı Sosyal Sermaye

Bağlayıcı sosyal sermaye, üyelerinin birbirine benzer olduğu homojen gruplar arasındaki ilişkileri kapsamaktadır. Bu gruplar aile ve kapalı arkadaşlıklar gibi çok sayıda aynı ve içine kapalı sosyal gruplardan oluşmaktadır. Bu gruplarda yer alan bireyler, birbirleri ile güçlü ilişkilerle bağ kurmakta ve toplumsal bağa da sahip çıkmaktadırlar. Bu tip sosyal sermaye, aile, hısım-akraba, cinsiyet, etnik köken, din, mezhep ve örgüt kültürü gibi “ortak bir kimlik” temelinde, “güçlü” sosyal ilişkilerden ortaya çıkar. Sonuç olarak bağlayıcı tipteki sosyal sermaye sadece grup üyelerine isnat eden bir

güvenin oluşmasını sağlar. Grubun içindekiler birbirlerine “kendi grubundan” olduğu için güven duyar (Erselcan, 2009a: 70).

4.2. Birleştirici Sosyal Sermaye

Bu tip sosyal sermaye ise toplum düzeyindeki ilişkiler temelinde, bireysel ve örgütsel davranışın iç içe geçtiği, “zayıf” sosyal bağlardan kaynaklanır. Ancak bu bağlar, her halükarda bazı ortak değerlerin paylaşılması sayesinde bir arada tutulur. Bir toplumdaki birbirinden farklı kimliğe sahip, farklı gruplara ait, heterojen yapıdaki insanlar arasındaki bağlar zayıf bağlardır. Gruplar-arası düzeyde ortaya çıkan bu ilişkiler, çoğunlukla birbiriyle bağları zayıf olan insanlar ve gruplar arasında “yatay” düzlemde oluşan ağlar şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, bir üretim zincirindeki gibi hiyerarşik veya geçici bağlar şeklinde “dikey” olarak da oluşabilir (Erselcan, 2009a: 70-71).

Ancak burada bağların ‘zayıflığı’ aslında olumsuz olmaktan ziyade, birleştirici sosyal sermayeyi güçlü kılan, onun gücünü artırıcı olumlu bir anlam içermektedir. Zira bu tip sosyal ilişkiler gönüllülük esasına dayanan, her an vazgeçme veya başka bir ilişkiye yönelme seçeneği açık olan ve herhangi bir sosyal yaptırım olmaksızın girilen ilişkilere girmek ve onları yürütmek konusunda bir mecburiyet yoktur.

4.3. Köprü Kuran Sosyal Sermaye

Köprü kuran sosyal sermaye kısaca “daha uzak ve daha az yoğunluktaki kaybedilmiş arkadaşlıklar veya iş arkadaşlıkları gibi insanların daha uzak bağlarına dayanan sosyal sermayedir” (Ergin, 2007: 12).

5. Sosyal Sermayenin Ölçülmesi

Sosyal sermayenin ölçülmesi ve bu ölçümün değerlendirilmesi, bu alanda çalışma yapan tüm araştırmacılar için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Çünkü sosyal sermaye ölçümlerinde kullanılan güvenilir ve tek bir yöntem bulunmamaktadır. Sosyal sermaye ile ilgili literatürün birçok farklı tanımı içermesi, sosyal sermaye ile ilişkili unsurların birçoğunun sözden ziyade ilişkilere dayanan özellikler göstermesi, onun ölçülmesini ve ihtiyaca tam olarak cevap verecek uygun nitelikte göstergelerin hazırlanmasını güçleştirmektedir (Field, 2006: 199). Bu nedenle sosyal sermayeyi kesin ve objektif bir şekilde ölçmek çok

mümkün değildir. Adam ve Roncevic (2003), bu sebeple sosyal sermayeyi ölçme çalışmalarının hâlâ başlangıç aşamasında olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca sosyal sermayenin yapısını oluşturan bileşenlerin genel olarak sayısal özelliğe sahip olmayışı, gerek sosyal sermaye ile sonuçları arasındaki nedensellik bağındaki görünmezlik, gerekse onu ölçmedeki zorluklar, farklı bir metodolojik yaklaşıma ihtiyaç olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu durum, sadece “nicel” (sayısal) yöntemlerin yeterli olmayabileceğini göstermekte ve sosyal bilimlerde çoğu zaman tercih edilen “niteliksel” yöntemlerin de kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. (Kaya, 2011: 45)

Ancak her ne kadar sosyal sermaye kesin olarak ölçülemez de, onun var olduğunu ve ekonomik ve sosyal alandaki yansımalarını görmek mümkündür. Bu bağlamda sosyal sermayeyi ölçebilmek için günümüzde iki temel yöntem kullanılmaktadır. Bunlar, gözlem tekniği ve soru formlarından elde edilen anket verileridir.

Gözlem yöntemi ile sosyal sermayenin ölçülmesinde üzerinde durulması gereken önemli kriterler; toplumdaki suç oranı, ticari işletmelerin kurumsallaşma derecesi, ticari ilişkilerde senet kullanım oranı, eşler arasında boşanma oranları ile kamudaki bürokratik işlemler ve yolsuzluklardır (OECD, 2001: 43). Söz konusu unsurların artması, toplumdaki sosyal sermayenin zayıfladığı anlamına gelmektedir.

Sosyal sermayenin ölçülebilmesinde kullanılacak diğer yöntem ise özellikle güven ve sivil oluşumlara odaklanan anket çalışmalarıdır. Bu konuda yapılan çalışmalar arasında “Dünya Değerler Anketi”nin önemli bir yeri bulunmaktadır (Karagül ve Masca, 2005: 42). Bu anketlerde, genel olarak kişilere, insanlara güvenip güvenmedikleri sorulmakta ve alınan cevaplar yüzdelik olarak değerlendirilmektedir (Fukuyama, 1999: 12) Örneğin bu soruya “evet” cevabını verenlerin oranının yüksek ise o ülkelerdeki sosyal sermaye düzeyi yüksek kabul edilmekte, düşük olan ülkeler ise sosyal sermaye açısından zayıf, yetersiz ve fakir olarak değerlendirilmektedir.

Her iki yöntemde dikkate alındığında yapmış olduğumuz bu çalışmada, sonuçların daha objektif, ölçülebilir ve önceki çalışmalar ile karşılaştırılabilir olması açısından anket yönteminin kullanılmasının daha isabetli olacağı düşünülmektedir.

6. Sosyal Sermaye Göstergeleri

Sosyal sermaye kavramına yönelik araştırmacıların çeşitli sosyal sermaye tanımları yaptıkları gibi, sosyal sermaye düzeyini tespit amacıyla farklı sosyal sermaye göstergeleri kullandıkları da görülmektedir. Güven, resmi ve gayri resmi ağlara üyelik, seçimlerde oy kullanma gibi toplumsal katılım göstergeleri en çok kullanılan göstergelerdir. Ayrıca toplumların örf, adet, gelenek ve normlarına göre, toplumdan topluma ve bölgeden bölgeye değişebilen farklı göstergeler kullanılmaktadır. Güven ile ilgili veriler genellikle uygulanan anket çalışmaları ile elde edilirken, resmi ve gayri resmi ağlara üyelik ve derneklerin sayısı ile ilgili verilerin bir kısmı ülkelerin istatistik bürolarından, bir kısmı da anket sonuçları sonucu elde edilmektedir (Kaya, 2011: 71).

Sosyal sermaye kavramına yapılan tanımların farklı olması, beraberinde bu tanımlamaları yapan araştırmacıların, sosyal sermayeyi ölçme çalışmalarındaki göstergelerinin de farklı olmasına yol açmaktadır. Fakat daha öncede bahsettiğimiz gibi bu farklılıklar sosyal sermayenin ölçülmesinde kullanılan yöntemle yansımamaktadır. Bu araştırmada, en çok kabul gören güven, çeşitli sosyal ağlara üyelik ve toplumsal katılım gibi sosyal sermaye göstergelerinin yanında, sosyal ilişkiler, sosyal sorumluluk, yardımseverlik, farklılıklara karşı hoşgörü, uzlaşma kültürü, özgüven, özyeterlilik ve inisiyatif alma gibi bir çok farklı göstergeden yararlanılmış ve sosyal sermaye profili, en geniş boyutlarıyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

II. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

A. Araştırmanın Tasarımı

Çalışma, alandan sayısal veri toplanmasına dayanan “niceliksel araştırma” niteliğinde tasarlanmıştır. Aynı zamanda amaçlarına göre niceliksel araştırma türleri arasında “keşfedici araştırma” olarak yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen çalışma, “kesitsel araştırma” niteliğinde olup, uzun bir zaman aralığını değil, sadece çalışmanın yapıldığı kısa bir kesiti/dönemi kapsamaktadır.

B. Araştırma Modelleri ve Soruları

Çalışmada, araştırma modellerinden tarama modeli seçilmiş ve tarama modelleri içerisinde de genel tarama modeli benimsenmiştir. Genel tarama modeli, evren hakkında yargıya varmak için, evrenin tümü ya da ondan alınacak örneklem üzerinde

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Profilleri Üzerine Bir Araştırma: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Örneği

yapılan bir tarama modelidir. Söz konusu modelde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri hangi seviyededir?

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, yaşa göre farklılık göstermekte midir?

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, eğitim gördükleri programa göre farklılık göstermekte midir?

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, akademik ortalamalarına göre farklılık göstermekte midir?

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, memleketlerine göre farklılık göstermekte midir?

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, kaldıkları/barındıkları yere göre farklılık göstermekte midir?

C. Ana Kütle ve Örneklem

Çalışmanın ana kütlelerini, 2015-2016 akademik yılında Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Meslek Yüksekokulunda, 6 programda 1.590 öğrenci bulunmaktadır.

Araştırmanın örnekleminde kaç kişinin yer alacağına % 95 güven düzeyi yani $\alpha=0,05$; örnekleme hatası $H=\pm 0,05$ ve oranlar $p=0,5$ ve $q=0,5$ denklemiyle karar verilmiştir. Yapılan hesaplama göre örneklem büyüklüğü 310 olarak tespit edilmiş, ancak temsil yeteneğinin daha güçlü olabilmesi için, 404 öğrenci örneklem kapsamına alınmıştır.

D. Ölçüm Araçları

Ölçüm aracı olarak kullanılan anket, iki tür soru grubundan oluşmaktadır. Birinci grupta katılımcıların demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, program vb.) tespit etmeye yönelik sorular

bulunmakta, ikinci grupta ise öğrencilerin sosyal sermaye düzeyini ölçmeye dönük sorular bulunmaktadır.

İkinci grupta yer alan sorularda kendi arasında iki farklı türde etiketlenmiştir. Bu soruların ilk bölümü evet-hayır etiketiyle, ikinci bölümdeki sorular ise Likert tipi ölçeğe göre düzenlenmiştir.

Kullanılan ölçeklerde negatif ifadelerin de bulunması nedeniyle, istatistik paket programına veri girişi yapılırken bu maddeler tersinden kodlanmıştır.

Katılımcılara uygulanacak anket formunun geliştirilmesinde literatürdeki ölçek ve araştırmalardan yararlanılmıştır. Bu kapsamda çalışmada, Onxy ve Bullen tarafından geliştirilen ve Ardahan (2012) tarafından Türkçe'ye çevrilerek Türk toplumuna uyarlanan "Sosyal Sermaye Ölçeği" ile Gökçe ve Ekşi Uğuz'un (2009) araştırmalarında geliştirdiği ve üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye profilini ortaya çıkarmaya dönük anket formu birleştirilmiş, benzer ifadeler sadeleştirilmiş, üniversite öğrencilerine uymayan ifadeler çıkarılmış ve alanında uzman akademisyenlerin görüşleri alınarak tarafımızca anket formuna son hali verilmiştir.

E. Anket Uygulama Yöntemi

Çalışmada uygulanacak anket için öncelikle üniversitenin ilgili kurulları ile yazışmalar yapılmış ve yazılı izinler alınmıştır. Anket, deneklere gönüllülük esasına göre yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır.

III. VERİ ANALİZLERİ

Araştırmada toplanan verilerin analizinde SPSS 20.0 paket programı kullanılmıştır.

A. Faktör Analizi ve Güvenilirlik Analizi

Araştırmada birden fazla ölçek kullanıldığı ve kullanılan ölçeklerde sadeleştirmeler yapıldığı için kullanılan veriler, yapısal geçerlilik modeline göre açıklayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur.

Araştırmada kullanılan kavramsal yapıyı ölçmek üzere geliştirilmiş olan Likert ölçekleri için daha önceden güvenilirlik analizleri yapılmış olsa bile "güvenilirlik olgusu" ölçeğin kendisiyle değil, toplanan verilerle ilgili olduğundan güvenilirlik analizlerini yeniden yapmak gerekmiştir. Likert ölçekleriyle yapılan araştırmaların büyük çoğunluğunda güvenilirlik analizi için Cronbach Alfa değerleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada da güvenilirlik analizinde Cronbach Alfa değeri esas alınmıştır.

32 sorunun güvenilirlik analizine tabi tutulması sonucu Cronbach Alfa katsayısı 0,745 olarak bulunmuştur. Ancak faktör analizinin tekrarlanması ve bazı değişkenlerin analizden çıkarılması sonucunda, güvenilirlik analizi de tekrar yapılmış ve 18 değişkene ait Cronbach Alfa katsayısı 0,652 olarak ölçülmüştür. Bu değer, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

B. Demografik Değişkenler İçin Kullanılan İstatistik Analizleri

Araştırmada, deneklere sorulan ve demografik özellikleri ölçmek için hazırlanmış 8 soru (cinsiyet, yaş, mezun olunan lise, sınıfı, programı, akademik ortalama, memleketi, kaldığı yer) için frekans dağılım tabloları hazırlanmış ve böylece katılımcıların demografik özellikleri rakamsal ve oransal olarak ortaya konulmuştur.

C. Araştırma Soruları İçin Kullanılan İstatistik Analizleri

Evet-hayır etiketiyle hazırlanan ilk gruptaki sorular kesin bilgi içerdiğinden, bu sorular için frekans dağılım tabloları hazırlanmış ve çıkan sonuçlar yorumlanmıştır.

Likert tipi ölçeğe göre düzenlenmiş ikinci grup soru kümesi için ise, yine öncelikle frekans tablosu hazırlanmış, değişkenlerin ortalama ve standart sapma gibi değerleri gösterilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle öğrencilerin sosyal sermaye düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Daha sonra sosyal sermaye düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmak amacıyla cinsiyet, sınıf ve memleket değişkenleri için bağımsız t testi uygulanmıştır. İki'den fazla seçeneği olan yaş, mezun olunan lise, programı, akademik ortalama ve kaldığı yer değişkenleri için ise söz konusu farklılığın olup olmadığını ölçmek amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testi sonuçlarına göre ortaya çıkan anlamlı farklılıkların tespiti içinse Tukey testinden yararlanılmıştır.

IV. BULGULAR

A. Sosyal Sermaye Ölçeğine İlişkin Bulgular

1. Örneklem Yeterliliği

Bu çalışmada, ölçekte kullanılan 32 soru analize dâhil edilmiştir. Çalışmada örnek alınan kütlenin yeterliliğini test etmek için bu değişkenlere Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve verilerin

uygunluğunu test etmek için de Barlett's Test of Sphericity uygulanmıştır. Bu analizler sonucunda 0,60'ın üzerinde çıkması gereken KMO değeri 0,796 çıkmış ve verilerin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Ancak her bir maddenin faktör yükleri incelendiğinde, faktör yükü 0,32'nin altında (0,315) çıkan 1 değişken analizden çıkarılmış ve değişkenler tekrar analiz edilmiştir.

31 sorunun tekrar analiz sonucunda KMO değeri 0,801 yükselmiştir. Analiz sonucunda birden fazla faktör yüküne sahip olan ve bu yükler arasındaki farkın 0,10'dan küçük olduğu toplamda 11 değişken, faktör yükü genel kabul gören 0,20 sınırının altında çıkan 1 değişken ile faktörlerden birinin sadece tek değişken alması sonucu o değişken de analizden çıkarılarak, kalan 18 değişken ile analiz tamamlanmıştır.

18 verinin tekrar analizi sonrası, KMO ve Bartlett's Testlerinin sonuçları Tablo 5'de görülmektedir.

Tablo 1. KMO ve Bartlett Test Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,758
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1457,758
	df	153
	Sig.	,000

Görüldüğü gibi tekrarlanan faktör analizleri sonucunda KMO değeri 0,758'e düşmüştür. Ancak KMO test ölçümünün 0,60 değerinin üzerinde olması, araştırma verilerinin faktör analizi için uygun ve örneklemin yeterli olduğunu, Barlett testinde ise anlamlılığın $p < 0,000$ olması, araştırma verilerinden anlamlı faktörler elde edilebileceğini göstermektedir.

2. Değişkenler Arası Korelasyon

Değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ve kuvvetini ölçmek için, değişkenlere korelasyon analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizi sonuçları Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi	Sosyal Etkileşim ve Çevre	Farklılıklara Tolerans	Uzlaşma, İnisiyatif Alma	Güven, Benimseme	Özgüven
Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi	1					

**Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Profilleri Üzerine
Bir Araştırma: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu
Örneği**

Sosyal Etkileşim ve Çevre	,309**	1				
Farklılıklara Tolerans	,041	,012	1			
Uzlaşma, İnisiyatif Alma	,350**	,265**	-,001	1		
Güven, Benimseme	,146**	,146**	,075	,137**	1	
Özgüven	,233**	,062	,071	,126*	,053	1

Tablo 2 incelendiğinde uzlaşma, inisiyatif alma değişkeni ile farklılıklara tolerans değişkeni arasında zayıf ancak negatif yönlü bir korelasyon görülmektedir. Bunların dışında kalan tüm değişkenler arası ilişkiler pozitif yönlüdür. Ayrıca uzlaşma, inisiyatif alma değişkeni ile özyeterlilik ve kontrol düzeyi değişkenleri arasındaki ilişki ise diğerlerine göre daha yüksek, pozitif yönlü ve orta kuvvettedir.

3. Değişkenlere Ait Özdeğerler ve Varyans Oranları

Öğrencilerin sosyal sermaye düzeylerinin ölçülmesine yönelik yapılan bu çalışmada, aralarında ilişki olduğu düşünülen cevapların anlaşılması ve yorumlanmasının kolaylaştırılması amacıyla, 18 değişkene faktör analizi uygulanmıştır. (varimax)

Tablo 3’de temel değişkenlerin özdeğerleri yer almaktadır.

Tablo 3. Temel Değişkenler Tablosu

Değişkenler	Özdeğerler		
	Toplam	% Varyans	Birikimli
Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi	3,202	17,788	17,788
Sosyal Etkileşim ve Çevre	1,671	9,284	27,072
Farklılıklara Tolerans	1,598	8,879	35,951
Uzlaşma, İnisiyatif Alma	1,494	8,299	44,250
Güven, Benimseme	1,313	7,293	51,544
Özgüven	1,237	6,870	58,414

Faktör sayısı belirlenirken özdeğeri 1’den büyük ve varyansı açıklama oranı en yüksek bileşenler dikkate alınmıştır. Tablo 3’den görülebileceği gibi elde edilen temel değişkenlerden altısının da özdeğeri birden büyüktür.

4. Faktör Yükleri Tablosu

Anketin bütünü için Principal Components (varimax rotated solution) yöntemi kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda başlangıçta 32 maddeden oluşan anketteki 14 madde, gerek faktör yükünün 0,20 sınırının altında kalması, gerek birden fazla faktör yüküne sahip olması ve bu yükler arasındaki farkın 0,10'dan küçük olması, gibi sebeplerle analizden çıkarılmıştır. Analizden çıkarılan 12, 13, 14, 16, 17, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 38, 42 numaralı maddelerden sonra analiz tekrar uygulanmış ve Tablo 4'de görüldüğü gibi 18 madde 6 boyut altında toplanmıştır. 0,20'den küçük değerlerin dışarıda bırakılması sonucu oluşan faktör yükleri Tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4. Faktör Yükleri Tablosu

	Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi	Sosyal Etkileşim ve Çevre	Farklılıklara Tolerans	Uzlaşma, İnisiyatif Alma	Güven, Benimse-me	Özgüven
ozyeterlilik_1	,801					
ozyeterlilik_2	,789					
ozyeterlilik_3	,725					
ozyeterlilik_4	,675	,224				
ozyeterlilik_5	,614		,206	,297		
ozyeterlilik_6	,591			,284		
sos_etki_1		,805				
sos_etki_2	,230	,666				
sos_etki_3		,553				
fark_tolerans_1			,829			
fark_tolerans_2			,819			
uzlaşma_1		,220		,793		
uzlaşma_2				,765		,249
guven_1					,727	
güven_2		,294			,569	,289
güven_3					,521	
ozguven_1						,781
ozguven_2	,291		,245			,512

**Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Profilleri Üzerine
Bir Araştırma: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu
Örneği**

B. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Ankette uygulanan gerek nominal gerekse ordinal niteliğe sahip değişkenlerle ilgili olarak frekans dağılım hesaplamaları yapılmış ve sonuçlar tek bir tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5. Demografik Değişkenler Tablosu

	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Erkek	157	38,9
Bayan	247	61,1
Yaş		
18 yaş ve altı	11	2,7
19-20 yaş	217	53,7
21-22 yaş	130	32,2
23 yaş ve üstü	46	11,4
Mezun Olunan Lise		
Düz Lise	161	39,9
Meslek Lisesi	205	50,7
Diğer	38	9,4
Sınıf		
1. Sınıf	201	49,8
2. Sınıf	203	50,2

	Sayı	Yüzde
Program		
Aşçılık	14	3,5
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	75	18,6
İşletme Yönetimi	49	12,1
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	127	31,4
Turizm ve Otel İşletmeciliği	64	15,8
Yerel Yönetimler	75	18,6
Akademik Ortalama		
0,00-1,99	16	4,0
2,00-2,99	318	78,7
3,00-4,00	70	17,3
Memleket		
Ordu	219	54,2
Ordu Dışı	185	45,8
Kaldığı (Barındığı) Yer		
Aile Yanında	165	40,8
Öğrenci Yurdunda	149	36,9
Öğrenci Evinde	90	22,3

Tablo 5’de araştırmaya katılan öğrencilerin %61,1’ini bayanların oluşturduğu, %53,7’sinin 19-20 yaş aralığında olduğu ve %50,7’sinin de meslek liselerinden mezun olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı 1. sınıfta diğer yarısı da 2. sınıfta öğrenim görmekte ve Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programının %31,4 ile en yüksek katılım gösteren program olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %78,7'si 2,00-2,99 aralığında bir not ortalamasına sahip, %54,2'si Ordu'lu ve %40,8'i de ailesinin yanında ikamet etmektedir.

C. Araştırma Sorularına İlişkin Bulgular

Aşağıda öncelikle öğrencilerin sosyal sermaye düzeylerini ölçmek üzere evet-hayır etiketiyle hazırlanmış sorulardan elde edilen bulgular gösterilmektedir. Bu sorulardan benzer nitelikte olanlar, ortak başlıklar altında ele alınmıştır.

Tablo 6'da sosyal proje ve etkinliklere katılım durumunu ölçmek için sorulan sorulara göre, öğrencilerin yerel etkinliklere katılmada istekli oldukları ancak gönüllü olarak projelere zaman ya da emek harcamaya sıcak bakmadıkları görülmektedir.

Öğrencilerin topluluklara ve sosyal ya da siyasi kuruluşlara üyeliklerini ölçmek amacıyla hazırlanmış sorulara göre ise öğrencilerin çeşitli topluluk ve kuruluşlara üye olma ve bu kuruluşlar için çalışma konusunda ilgisiz oldukları görülmüştür. Bu da öğrencilerde ortak hareket etme kültürünün tam olarak oluşmadığını göstermektedir.

Tablo 6. Sosyal Sermaye Boyutlarının Ölçülmesi

	EVET		HAYIR	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Sosyal Proje ve Etkinliklere Katılım				
Son bir yıl içinde, yakın çevredeki toplumsal bir projede gönüllü olarak görev aldınız mı veya çalışmaya destek oldunuz mu?	97	24	307	76
Son altı ayda herhangi yerel bir toplumsal etkinliğe (sergi, açılış, kampanya, tören gibi) katıldınız mı?	226	55,9	178	44,1
Topluluk ve Sosyal-Siyasal Kuruluşlara Üyelik				
Herhangi bir öğrenci topluluğuna üye misiniz?	37	9,2	367	90,8
Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?	30	7,4	374	92,6
Spor, el sanatları veya sosyal kulüp ve dernekler gibi herhangi yerel bir kulübün veya derneğin aktif üyesi misiniz?	73	18,1	331	81,9
Herhangi bir siyasi partiye üye misiniz?	71	17,6	333	82,4

**Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Profilleri Üzerine
Bir Araştırma: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu
Örneği**

Kararlara Katılım ve Paylaşım				
Son genel seçimlerde oy kullandınız mı?	350	86,6	54	13,4
Arkadaşlarınız arasında en az bir sırdaşınız var mı?	373	92,3	31	7,7
Sosyal İlişkiler, Sosyal Sorumluluk, Yardımseverlik				
Geçtiğimiz altı ay içinde, hasta bir komşunuza iyilikte bulundunuz mu?	311	77	93	23
Halka açık yerlerde insanların bıraktığı çöpleri alıp çöp kutusuna attığınız oldu mu?	321	79,5	83	20,5
Son bir hafta içinde hayatınızdaki herhangi bir kişiye, sorumluluğunuzda olmayan bir konuda yardım ettiniz mi?	326	80,7	78	19,3

Kararlara katılım ve paylaşım boyutuna göre, muhtemelen ilk defa oy kullanan öğrencilerin, ülke yönetimine katılma konusunda bilinçli ve istekli olduğunu göstermektedir. Seçimlere katılımın bireysel bir faaliyet olduğu düşünüldüğünde öğrencilerin ortak hareket etmekten ziyade bireysel katılıma daha yatkın olduğu söylenebilir. Yine öğrencilerin, en azından bir kişi bile olsa, sırlarını paylaşmaktan çekinmediği görülmektedir. Ancak buradaki güven unsuru başkalarına karşı genel bir güvenden ziyade, kısmi bir güveni işaret etmektedir.

Sosyal ilişkiler, sosyal sorumluluk ve yardımseverlik boyutuna göre ise, komşuluk ilişkilerinin yeterince gelişmiş olduğu görülmektedir. Yine yüksek bir oranda yakın zamanda çevrelerine de yardım ettikleri görülmektedir. Bu durum sosyal sermayenin önemli bir boyutu olan sosyal ilişkilerin gelişmiş olduğunun bir göstergesidir. Öğrencilerin çevreye ilişkin soruya verdiği cevap da, gerek kişilere gerekse çevreye karşı sorumluluk duygusunun olumlu yönde mevcut olduğunu göstermektedir.

Çalışmada, araştırmanın amacına ulaşmak için oluşturulan anket formunun ikinci kısmını ise Likert ölçeğine göre etiketlenmiş sorular oluşturmaktadır. Bu sorular için öğrencilerin verdiği cevapların aritmetik ortalaması ve standart sapması Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Değişkenlere İlişkin Değerler

Değişkenler	n	\bar{x}	ss
Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi	404	4,16	0,73

Sosyal Etkileşim ve Çevre	404	3,47	0,84
Farklılıklara Tolerans	404	3,36	1,09
Uzlaşma, İnisiyatif Alma	404	3,71	0,84
Güven, Benimseme	404	3,45	1,14
Özgüven	404	3,70	1,53

Tablo 7’de, öğrencilerin kendisinin farkına varması, kendisiyle gurur duyması, hayatından memnun olması, geleceğe umutla bakması ve bunun için iletişimin önemini bilincinde olması gibi hususları içeren “Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi” değişkenin ortama değerinin 4,16 olduğu görülmektedir. Bu değişken, diğerlerine göre en yüksek ortalama sahiptir ve bu değer öğrencilerin kendileri ile yeterince barışık olduğunu, kendine güvendiklerini ve iletişim yolu ile birçok sorunun çözülebileceği ve birçok kapının açılabilmesine inandıklarını göstermektedir.

Tablo 7’de yer alan “Sosyal Etkileşim ve Çevre” değişkeni, öğrencilerin gerek arkadaşlarıyla gerekse aileleriyle çeşitli aktivitelere katılmakta ve onlarla etkileşim halinde olmakta istekli olup olmadıklarını göstermektedir. Aynı zamanda çevresindeki bu kişilerin gönüllü olarak toplumsal aktivitelere katılıp katılmadığını da ölçmektedir. Bu değişkenin ortalama değerinin 3,47 olması, sosyal çevreleri ile olan ilişkilerinin çok kuvvetli olmadığı göstermektedir. Yani her ne kadar yakın çevresiyle (aile, arkadaş) vakit geçirmekten memnun olsa da diğer insanlarla ortak hareket etme duygusunun tam olarak gelişmediği söylenebilir.

Tablo 7’de yer alan “Farklılıklara Tolerans” değişkeni de, öğrencilerin, toplum içerisinde beraber yaşadığı insanların farklılıklarına bakış açısını, bu farklılıkların birer probleme dönüşüp dönüşmediğini ve hatta bu problemlerin çatışmaya yol açıp açmadığını ölçmektedir. Anket formunda negatif ifadelerle sorulan bu sorular analizden önce dönüştürüldüğü için, bu değer 3,36 çıkması farklılıklara karşı bir hoşgörüyü ifade etmektedir. Ancak bu hoşgörünün derecesi çok da yüksek değildir. Yani öğrencilerin, çevresindeki kişilerin farklılıklarına tahammül düzeyi ortalama değerlerin biraz üzerinde kalmıştır.

Tablo 7’de yer alan “Uzlaşma, İnisiyatif Alma” değişkeni de çevredeki kişilerle yaşanan uyumsuzlukların uzlaşma yoluyla çözülüp çözülmediğini ve bazı konularda gerek problem çözme gerekse yardımcı olma açısından inisiyatif alınıp alınmadığını ölçmektedir. Öğrencilerin verdiği yanıtlara göre bu değer 3,71 olduğu

görülmektedir. Nispeten diğerlerinden biraz daha yüksek olan bu değer, öğrencilerin uyuşmazlıklarda kavgacı olmaktan çok uzlaşmacı rolü benimsediklerini ve gerektiğinde kendisinden istenirse de sorunların çözümü ve yardımcı olma amacıyla inisiyatif alabildiğini göstermektedir.

Tablo 7’de yer alan “Güven, Benimseme” değişkeni bir çok kaynakta en önemli sosyal sermaye göstergesi olarak görülmektedir. Gerek aynı sınıf, ırk, din ve etnik gruptan insanlara, gerekse farklı sınıf, ırk, din ve etnik gruptan insanlara karşı duyulan güveni ifade eden bu değişken, aynı zamanda öğrencilerin, farklı kültürlerden gelen insanların yaşadıkları yeri zenginleştirip zenginleştirmedikleri yönündeki bakış açısını göstermektedir. Yapılan araştırmada bu değişkenin ortalama değeri 3,45 olarak ölçülmüştür. Bu değer ise sosyal ilişkilerde vasat bir düzeyde güveni ifade etmektedir. Toplumda güven duygusunun tam olarak yerleşmemesi sosyal sermaye düzeyini aşağıya çeken en önemli faktörlerden birisidir. Bu açıdan bakıldığında öğrencilerin güven düzeyi beklenenin altında ölçülmüş ve sosyal sermaye düzeyi için bir ipucu vermiştir.

Tablo 7’deki son değişken ise öğrencilerin hayatlarını değiştirebilecek önemli kararlar alabilme ve kendi ayakları üzerinde yürüyebileceğine dair kendisine duyduğu güveni ve inancı gösteren “Özgüven” değişkenidir. Bu değişkenin ortalama değerinin 3,70 olarak ölçülmesi, öğrencilerin çok olmasa da kendilerine güven duyduklarını, gelecekte kariyerlerini kendilerinin çizebileceğini ve bu kararları kendilerinin alabileceğini göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri hangi seviyededir? şeklindeki araştırma sorusuna yanıt bulmak için tabloda yer alan tüm değişkenlerin aritmetik ortalaması alınmış ve 3,64 değerine ulaşılmıştır. Buna göre üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeylerinin daha kolay anlaşılması açısından, yüzde ile ifade edilerek yaklaşık %72 olarak ölçüldüğünü söylemek mümkündür. Araştırma sorularına yanıt bulmak için sorulan evet-hayır etiketli sorulara alınan yanıtlar da bu değeri destekler niteliktedir.

Üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, cinsiyete göre farklılık göstermekte midir? şeklindeki araştırma sorusuna yanıt bulmak için ise verilere bağımsız örneklem t-testi uygulanmış ve ortaya çıkan sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Cinsiyet Değişkeni ile Alt Boyutlara İlişkin T-Testi Sonuçları

Boyutlar	t	df	p
Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi	1,676	404	,094
Sosyal Etkileşim ve Çevre	0,718	404	,473
Farklılıklara Tolerans	3,333	404	,001*
Uzlaşma, İnisiyatif Alma	-0,383	404	,702
Güven, Benimseme	-0,899	404	,369
Özgüven	-3,015	404	,003*

* p<005

Tablo 8 incelendiğinde T-Testi sonuçlarına göre, bayan ve erkek öğrenciler arasında p değerinin 0,05'in altında olduğu (p<0,05) "Farklılıklara Tolerans" ve "Özgüven" boyutları açısından anlamlı bir fark vardır. Ancak bunlar dışında kalan boyutlarda cinsiyete göre anlamlı bir fark görülmemektedir. Buna göre bayanların erkeklere oranla, kendilerinden farklı olarak niteledikleri insanlara karşı daha hoşgörülü oldukları görülmektedir. Erkeklerin ise bayanlara oranla kendilerine daha çok güvendikleri, özgüven değişkeninin erkeklerin lehine farklılık arz etmesinden anlaşılmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, memleketlerine göre farklılık göstermekte midir? şeklindeki araştırma sorusuna yanıt bulmak için, verilere bağımsız örneklem t-testi uygulanmış ve ortaya çıkan sonuçlar Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Memleket Değişkeni ile Alt Boyutlara İlişkin T-Testi Sonuçları

Boyutlar	t	df	p
Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi	1,850	404	,065
Sosyal Etkileşim ve Çevre	1,158	404	,248
Farklılıklara Tolerans	0,366	404	,715
Uzlaşma, İnisiyatif Alma	0,510	404	,611
Güven, Benimseme	1,165	404	,245
Özgüven	-0,305	404	,761

Tablo 9 incelendiğinde, T-Testi sonuçlarına göre, Ordu'lu olan ile Ordu'lu olmayan öğrenciler arasında, p değerinin 0,05'in altında olduğu (p<0,05) bir boyut bulunmamaktadır. Dolayısıyla Ordu'lu öğrenciler ile Ordu dışından gelen öğrenciler arasında alt boyutlar açısından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

**Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Profilleri Üzerine
Bir Araştırma: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu
Örneği**

Üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, yaşa göre farklılık göstermekte midir? şeklindeki araştırma sorusuna yanıt bulmak için, verilere bağımsız örneklem tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) uygulanmış ve ortaya çıkan sonuçlar Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10'a göre tek yönlü varyans analizi sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin yaş grupları ile alt boyutlar arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri 0,05'in üzerinde çıkmıştır. Bu sebeple yaş grupları arasında alt boyutlar açısından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 10. Yaş Değişkeni İle Alt Boyutlara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Boyutlar	F	p
Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi	1,326	,265
Sosyal Etkileşim ve Çevre	1,004	,391
Farklılıklara Tolerans	,870	,456
Uzlaşma, İnisiyatif Alma	1,712	,164
Güven, Benimseme	,251	,861
Özgüven	,436	,727

Üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, eğitim gördükleri programa göre farklılık göstermekte midir? şeklindeki araştırma sorusuna yanıt bulmak için, verilere bağımsız örneklem tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) uygulanmış ve ortaya çıkan sonuçlar Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Program Değişkeni İle Alt Boyutlara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Boyutlar	F	p
Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi	2,559	,027*
Sosyal Etkileşim ve Çevre	1,595	,160
Farklılıklara Tolerans	2,643	,023*
Uzlaşma, İnisiyatif Alma	,107	,991
Güven, Benimseme	,716	,611
Özgüven	1,049	,388

* p<005

Tablo 11’de görüldüğü gibi, tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin eğitim gördükleri programlar arasında, p değerinin 0,05’in altında olduğu ($p < 0,05$) “Özyeterlilik” ve “Farklılıklara Tolerans” boyutları açısından anlamlı bir fark vardır. Bu farklılığın sebebini ortaya çıkarmak için veriler Tukey analizine tabii tutulmuştur. Tukey analizi sonuçlarına göre, Aşçılık programında okuyan öğrencilerin özyeterlilik düzeyi diğer programlarda okuyan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Bunun yanında Halkla İlişkiler ve Tanıtım programında okuyan öğrencilerin özyeterlilik düzeyi ise diğer programlarda okuyan öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır.

Yine Tukey analizi sonuçlarına göre, Aşçılık programında okuyan öğrencilerin farklılıklara tahammül ve tolerans düzeyi diğer programlarda okuyan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Bunun yanında İşletme Yönetimi programında okuyan öğrencilerin farklılıklara tahammül ve tolerans düzeyi ise diğer programlarda okuyan öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır.

Üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, akademik ortalamalarına göre farklılık göstermekte midir? şeklindeki araştırma sorusuna yanıt bulmak için, verilere bağımsız örneklem tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) uygulanmış ve ortaya çıkan sonuçlar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Akademik Ortalama Değişkeni İle Alt Boyutlara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Boyutlar	F	p
Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi	3,346	,036*
Sosyal Etkileşim ve Çevre	,806	,448
Farklılıklara Tolerans	2,044	,131
Uzlaşma, İnisiyatif Alma	1,796	,167
Güven, Benimseme	,136	,873
Özgüven	,109	,897

* $p < 0,05$

Tablo 12’de görüldüğü gibi, tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin akademik ortalama grupları arasında, p değerinin 0,05’in altında olduğu ($p < 0,05$) “Özyeterlilik” boyutu açısından anlamlı bir fark vardır. Bu farklılığın sebebini ortaya çıkarmak için veriler Tukey analizine tabii tutulmuştur. Tukey analizi

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Profilleri Üzerine Bir Araştırma: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Örneği

sonuçlarına göre, akademik ortalaması 3,00-4,00 aralığında yer alan öğrencilerin özyeterlilik düzeyinin diğer aralıklardaki akademik ortalamaya sahip öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri, kaldıkları/barındıkları yere göre farklılık göstermekte midir? şeklindeki araştırma sorusuna yanıt bulmak için, verilere bağımsız örneklem tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) uygulanmış ve ortaya çıkan sonuçlar Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13. Kalınan/Barınılan Yer Değişkeni İle Alt Boyutlara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

Boyutlar	F	p
Özyeterlilik ve Kontrol Düzeyi	6,573	,002*
Sosyal Etkileşim ve Çevre	,727	,484
Farklılıklara Tolerans	2,662	,071
Uzlaşma, İnisiyatif Alma	1,099	,334
Güven, Benimseme	,618	,539
Özgüven	,452	,637

* $p < 0,05$

Tablo 13 incelendiğinde, tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin kaldıkları/barındıkları yer grupları arasında, p değerinin 0,05’in altında olduğu ($p < 0,05$) “Özyeterlilik” boyutu açısından anlamlı bir fark vardır. Bu farklılığın sebebini ortaya çıkarmak için veriler Tukey analizine tabii tutulmuştur. Tukey analizi sonuçlarına göre, ailesi ile birlikte yaşayan öğrencilerin özyeterlilik düzeyinin yurttan ve öğrenci evinde kalan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Son yıllarda yapılan araştırmalar incelendiğinde, araştırmacıların çoğunun, finansal veya fiziksel sermaye türlerinden ziyade, kişiler ve gruplar arası ilişkilerden doğan beşeri sermaye türlerine yöneldiği görülmektedir. İşte bir beşeri sermaye çeşidi olan sosyal sermaye kavramı da bu dönemde üzerinde en çok durulan konulardan birisi haline gelmiştir. Sosyal sermaye, entelektüel sermayeyi oluşturan ana kavramlardan biri olmakla birlikte, gerek

örgütsel gerekse toplumsal düzeyde yapılan araştırmalara konu olmaktadır. Özellikle sosyal sermayeyi toplumsal boyutta ele alınan araştırmaların kapsamlarına bakıldığında, ilçe, il, bölge, ülke ve ülkelerarası düzeyde çeşitlendiği görülmektedir (Erbaşı, 2015, s.73). Bu araştırmanın diğerlerinden farkı ise sosyal sermaye ölçümünü bir üniversite düzeyine indirgemesidir. Çalışmanın üniversite öğrencileri düzeyinde yapılması, hiç kuşkusuz, gerek toplumsal gerekse sektörel anlamda en önemli grup olan genç nüfusun sosyal sermaye düzeyini incelemesi açısından, farklı bir önem arz etmektedir.

Bu çalışmada meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyal sermaye profili incelenmiş ve sosyal sermaye seviyeleri ölçülmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda öğrencilerinin sosyal sermaye düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlerden etkilenip etkilenmediği de araştırılmıştır. Bunun için öncelikle literatür incelemesi yapılmış ve kuramsal bilgiler ışığında araştırma soruları uyarlanmıştır. Araştırma sorularına yanıt bulmak için de yine literatürde yer alan ölçeklerden yararlanılmış ve ölçeklerden elde edilen anket formları öğrencilere uygulanmıştır. Elde edilen veriler ise çeşitli istatistiki analizlere tabi tutulmuştur.

Yapılan analizler sonucunda, araştırmadan elde edilen genel bulgular, literatürdeki genel eğilime uyarak sadece güven ve katılım boyutları ile değerlendirildiğinde, evet-hayır etiketiyle hazırlanan sorular dikkate alınmakta ve öğrencilerin sosyal sermaye düzeylerinin ortalamasının altında çıktığı görülmektedir (%38,9). Ancak son yıllarda birçok araştırmacı tarafından, sadece güven ve katılım boyutu ile sosyal sermaye düzeyini ölçmek yetersiz bir ölçüm olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple sosyal sermaye mümkün olduğunca diğer boyutları da içine almalıdır. Bu amaçla katılımcılara uygulanan anket formunda yer alan likert tipi sorularla ölçülmek istenen; sosyal ilişkiler, sosyal sorumluluk, yardımseverlik, farklılıklara karşı hoşgörü, uzlaşma, özgüven, özyeterlilik ve inisiyatif alma gibi göstergelerde dikkate alındığında, üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri ortalamasının üstünde ölçülmektedir (%72). Bu durum Gökçe ve Ekşi Uğuz (2009)'un çalışmasında ortaya çıkan sosyal sermaye düzeyiyle uyumluluk göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara daha ayrıntılı bakıldığında, öğrencilerin sosyal etkinlik ve projelere katılmakta istekli oldukları ancak bunu pratiğe dökmedikleri/dökemedikleri çıkan sonuçlardan anlaşılmaktadır. Yine çeşitli kulüp, dernek, kuruluş ve siyasi partilere üyelik konusunda da yeteri kadar katılım göstermedikleri görülmektedir. Öğrencilerin ülke yönetimine yani

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Profilleri Üzerine Bir Araştırma: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Örneği

seçimlere katılım oranı ise dikkat çekicidir. Ancak %86,6 olarak ölçülen son seçimlere katılım oranı, bireysel bir faaliyet olduğundan sosyal sermaye ölçütleri içindeki etkisi azdır. Yine yakın çevre ve komşuluk ilişkilerinin ölçüldüğü sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplardan, gerek yakınları gerekse komşuları ile ilişkilerinin sağlam olduğu, yakın zamanda bu kişilere yardımlarda buldukları görülmektedir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç ise, öğrencilerin kendilerinin farkında olmaları, kendilerine güvenmeleri, hayatlarından memnun olmaları ve geleceklerini kontrol etme gücünü kendilerinde bulduklarıdır. Yine karşlarına çıkan uyumsuzluklarda uzlaşmacı bir rol üstlenmeleri, gerektiğinde inisiyatif alabilmeleri ve bunun için de özgüvene sahip olduklarını bildirmeleri, sosyal sermaye düzeyine olumlu katkı yapan hususlar olarak öne çıkmaktadır.

Ancak öğrencilerin verdiği cevaplardan, insanlar arasındaki farklılıklara tahammülün yeterince gelişmediği, çevre ile ilişkilerinin -aile ve yakın arkadaşlar hariç- kuvvetli temellere dayanmadığı, eş, dost, akraba, hemşeri dışındaki insanlara yeterince güvenmedikleri görülmektedir. Özellikle çevreye duyulan güvenin sosyal sermayenin en temel göstergelerinden biri olduğu düşünüldüğünde bu durumun sosyal sermaye düzeyini aşağıya çektiği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarında dikkat çeken bir diğer husus ise, meslek yüksekokulunun açılış programında eğitim gören öğrencilerin diğer program öğrencilerine kıyasla özyeterliliklerinin ve farklılıklara karşı hoşgörüsünün daha yüksek çıkmasıdır. Yine öğrenciler arasında, memleketi Ordu olanların, Ordu dışından gelenlere oranla kendilerine daha çok güvendikleri tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, insanların kendi çevrelerinde kendilerini daha güvende hissetleri, yabancı çevrelerde ise kendilerini daha güvensiz hissettikleri genellemesi yapılabilir.

Daha önce de belirtildiği üzere, ekonomik açıdan sosyal sermaye; “toplumda var olan kişi ve kurumlar arasında, çeşitli boyutlara dayanan sosyal ilişkilerin, ekonomik etkinliğe ve üretime yansması” olarak ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında geleceğin işgücü olan üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyleri ne kadar yüksek olursa, gelecekteki ekonomik başarılar ve büyüme de o kadar sürdürülebilir olacaktır. Dolayısıyla bu araştırmada elde edilen sonuçlar, sadece bugünün değil yarının da bir aynası durumundadır ve yol gösterici nitelik taşımaktadır. Son

tahlilde de, üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye düzeyinin ortalamanın üstünde olduğunu ancak daha yüksek düzeylere çıkarılması gerektiğini göstermektedir.

Araştırmanın önemli kısıtlarından biri, araştırmanın bir devlet üniversitesinin meslek yüksekokulunda yapılmış olmasıdır. Hâlbuki çalışmanın başka üniversitelerde ve çeşitli düzeylerde eğitim alan (ön lisans, lisans, lisansüstü) öğrencilere uygulanması daha isabetli sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilecektir.

Araştırmanın önemli kısıtlarından biri de kesitsel araştırma niteliğinde olmasıdır. Söz konusu çalışmanın farklı zamanlarda aynı örneklem üzerinde tekrar edilmesi, yani belirli bir dönemi kapsamaması, araştırma sonuçlarının güvenilirliğini artıracaktır.

Son olarak sosyal sermaye ölçümlerinde kullanmak üzere üzerinde fikir birliğine varılmış, herkes tarafından kabul gören ortak değişkenlerin belirlenmesi ve bunlara ilişkin standart ölçüm araçlarının geliştirilmesi de, bu tür çalışmaların güvenilirlik düzeyini daha yukarılara çekecektir.

KAYNAKÇA

ABDİOĞLU, Hasan ve YAVUZ, Seren (2013), “İşletmelerde Sosyal Sermayenin Ölçümlenmesi ve Raporlanmasına Yönelik Bir Araştırma”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, C:15, S:1, ss.25-56.

ADAM, Frane ve BORUT, Roncevic (2003), “Social Capital: Recent Debates and Research Trends”, *Social Science Information Journal*, C:42, S:2, ss.155-183.

ARDAHAN, Faik (2012), “Sosyal Sermaye Ölçeği geçerlilik güvenilirlik çalışması”, *International Journal Of Human Sciences*, C:9, S:2, ss.773-789.

BOURDIEU, Pierre (1986), The Forms Of Capital. [Sermaye Şekilleri]. In John G. Richardson (Ed.), *Handbook Of Theory And Research For The Sociology Of Education*, Greenwood, New York.

COLEMAN, James (1988), “Social Capital in The Creation Of Human Capital”, *American Journal of Sociology*, S:94, ss.94-120.

ERBAŞI, Ali (2015), “İlçeler Düzeyinde Sosyal Sermaye Analizi: Konya ve Karaman Örneği”, *Sosyoekonomi Dergisi*, C:23, S:25, ss.47-78.

ERSELCAN, Feray (2009), “Disiplinlerarası Ortak Bir Çalışma Alanı Olarak Sosyal Sermaye”, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, C:35, S:2, ss.248-256.

**Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Profilleri Üzerine
Bir Araştırma: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu
Örneği**

FIELD, John (2006), *Sosyal Sermaye* (Çev. Bahar Bilgen ve Bayram Şen), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

FUKUYAMA, Francis (1999), "Social Capital and Civil Society", *The Institute of Public Policy Conference*, 1 October, Virginia.

GÖKÇE Orhan ve EKŞİ UĞUZ Hülya (2009), "Selçuk Üniversitesi Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Profilleri Üzerine Bir Çalışma", *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S:18, ss.323-352.

HERAL, İsmail, "Sosyal Sermaye", (http://www.eastweststudies.org/tr/makale_detail.php?makale=58vetur=100), (02.06.2016).

KAPU, Hüsnü (2008), "Sosyal Sermaye Ve Organizasyonların Öngörü Yeteneğini Geliştirme Gücü", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C:22, S:1, ss.259-288.

KARAGÜL, Mehmet ve MASCA, Mahmut (2005), "Sosyal Sermaye Üzerine Bir İnceleme", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S:1, ss.36-50.

KAYA, Yalçın (2011), *Sosyal Sermaye Düzeyinin Belirlenmesi ve Sosyal Sermaye Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Gönüllü Teşekküller Bağlamında Kayseri Örneği*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

LEE, Valerie E. ve CRONINGER, Robert C. (2001), "The Elements of Social Capital in the Context of Six High Schools", *Journal of Socio-Economics*, C:30, S:2, ss.165-169.

LIN, Nan (2003), *Social Capital: A Theory Of Social Structure And Action*, Cambridge U.P., Cambridge.

LIN, Nan (2000), "Inequality In Social Capital", *Contemporary Sociology Journal*, S:29, ss.785-795.

NARAYAN, Deepa ve CASSIDY, Michael F. (2001), "A Dimensional to Measuring Social Capital: Development and Validation of A Social Capital Inventory", *Current Sociology*, C:49, S:2, ss.59-69.

OECD (2001), *The Well-Being Of Nations: The Role Of Human and Social Capital*, (<http://www.oecd.org/site/worldforum/33703702.pdf>), (02.06.2016).

ONYX, Jenny ve BULLEN, Paul (2000), "Measuring Social Capital in Five Communities", *Journal of Applied Behavioral Science*, C:36, S:1, ss.23-42.

PUTNAM, Robert D., LEONARDI, Robert ve NANETTI, Raffaella Y. (1993), *Making Democracy Work: Civic Traditions In Modern Italy*, Princeton University Press, Princeton NJ.

ŞENCAN, Hüner (2016), “Tez Yazım Kılavuzu”, (<http://ders.es/>), (26.04.2016).

TEMPLE, Jonathan (2001), “Growth Effect of Education on Social Capital in the OECD Countries”, (<https://www.oecd.org/edu/innovation-education/1825293.pdf>), (02.06.2016).

TÜYLÜOĞLU, Şevket (2006), “Sosyal Sermaye, İktisadi Performans ve Kalkınma: Bir Yazın Taraması”, *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*, S:12, ss.14-60.

UĞUZ EKŞİ, Hülya (2010), *Kişisel ve Kurumsal Gelişmeye Farklı Bir Yaklaşım: Sosyal Sermaye*, Orion Kitabevi, Ankara.

WALLIS, Joe, KILLERBY, Paul ve DOLLERY, Brian (2004), “Social Economics and Social Capital”, *International Journal of Social Economics*, C:31, S:3, ss.239-258.

YARCI, Selman (2001), “Pierre Bourdieu’da Sosyal Sermaye Kavramı”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, C:6, S:1, ss.125-134.

YÜCEL, Rahmi (2005), “Bilgi Dönüşümleri ve Entelektüel Sermaye Açısından Önemi”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, S:7, ss.1-18.